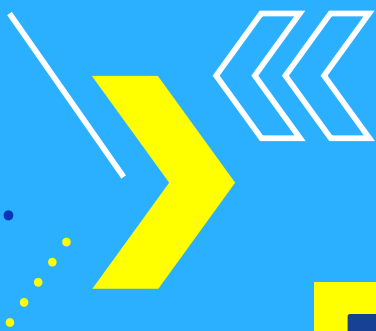

Europos
Komisija

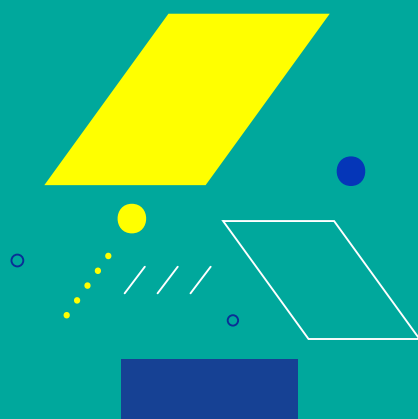

30
M E T I S

ES PILIETYBĖ

TEISĖS IR GALIMYBĖS

TURINYS

KUO UNIKALI ES PILIETYBĖ

ES pilietis turi kitokias teises nei ES valstybės narės pilietis.

03

BENDROS VERTYBĖS

ES grindžiama bendromis vertybėmis, o ES piliečiai turi tam tikras teises, laisves ir apsaugą.

04

ES PILIETYBĖ: TEISĖS, KURIOMIS GALI NAUDOTIS

ES piliečių teisės gali atverti visiškai naują galimybių pasaulį.

06

KURK SAVO ATEITĮ

ES piliečiai yra Sąjungos pagrindas. Pasirūpink, kad tavo balsas būtų išgirstas.

14

APSAUGA KIEKVIENĄ DIENĄ

Gyvendamas (-a) ES taip pat gali naudotis įvairiomis privilegijomis, kurios palengvina gyvenimą.

19

KĄ DARYTI, JEI MANO TEISIŲ NĖRA PAISOMA

Jei manai, kad tavo teisių nėra paisoma, gali imtis tam tikrų veiksmų.

21

„ES pilietybė atveria daugybę galimybių. Nesvarbu, ar tai būtų galimybė laisvai keliauti po ES, dirbti kitoje valstybėje narėje, ar gauti konsulinę pagalbą keliaujant į užsienį. Per pastaruosius 30 metų milijonai europiečių pasinaudojo ES pilietybės teikiamais privalumais. Jie išreiškė savo nuomonę per ES rinkimus ir vietos rinkimuose, jei gyveno kitoje valstybėje narėje. Mes ir toliau skatinsime ir stiprinsime šias teises, nes taip stipriname savo Sąjungą, vertybes ir europietišką gyvenimo būdą.“

Ursula von der Leyen,
Europos Komisijos pirmininkė, 2023

KUO UNIKALI ES PILIETYBĖ

ES pilietybė yra unikali sąvoka. Jei esi vienos iš 27 ES valstybių narių pilietis (-ė), automatiškai tapti ir ES piliečiu (-te). Tai suteikia galimybę naudotis tam tikromis teisėmis ir privilegijomis, kurios skiriasi nuo ES valstybės narės piliečio teisių ir privilegijų. Be to, šios teisės galioja visose 27 ES valstybėse narėse.

Ką tai iš tikrųjų reiškia? Tai reiškia, kad gali, pavyzdžiui, gyventi ir dirbti kitoje ES valstybėje narėje be vizos ir leidimo dirbti ar gyventi šalyje. ES pilietybė taip pat užtikrina, kad iškilus sunkumams už ES ribų, kur tavo ES valstybė narė neturi ambasados ar konsulato, gali kreiptis pagalbos į kitos ten esančios ES valstybės narės ambasadą ar konsulatą.

ES pilietybė taip pat reiškia aktyvų dalyvavimą demokratiame procese, nustatant visoje ES galiojančias taisykles. Gali balsuoti ir kandidatuoti savivaldybių ir Europos Parlamento rinkimuose, net jei gyveni kitoje ES valstybėje narėje.

ES pilietybė gali atverti daugybę galimybių. Šioje brošiūroje pateikiama visa informacija, kurią turi žinoti apie savo, kaip ES piliečio (-tės), teises, ir paaiškinama, kaip geriausiai jomis pasinaudoti.

Nauji ES piliečiai

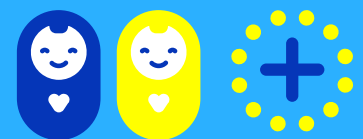

827 300

2021 m. vienos iš ES valstybių narių pilietybę įgijo 827 300 žmonių.

Iš visų ES valstybės narės pilietybę įgijusių asmenų 85 proc. anksčiau buvo ES nepriklausančių šalių piliečiai.

Šaltinis: Eurostatas

4,09 M

Be to, 2021 m. ES gimė 4,09 milijono kūdikių.

Šaltinis: Eurostatas

„ES pilietybė yra Europos projekto pagrindas. Visų ES valstybių narių *visiems* piliečiams yra suteiktos teisės ir galimybės, kurios turėtų pagerinti jų gyvenimą ir sustiprinti bendruomenes. Todėl svarbu, kad ES piliečiai tiksliai žinotų, kokias teises jie turi ir kaip jomis pasinaudoti. Taip sukursime stipresnę Europą.“

Didier Reynders,

Už teisingumą atsakingas Europos Komisijos narys, 2023

Ar jautiesi ES piliečiu (-te)?

Beveik 9 iš 10 piliečių (87 proc.) sutinka, kad jie jaučiasi esantys ES piliečiai.

Šaltinis: „Eurobarometras“ Nr. 528, 2023

ES piliečiai gali naudotis įvairiomis teisėmis*, kuriomis papildomos jų, kaip ES valstybių narių piliečių, teisės. Tu turi teisę:

- ▶ **nebūti diskriminuojamas** (-a) dėl pilietybės;
- ▶ **laisvai judėti ir gyventi** ES;
- ▶ **persikėles (-usi)** į kitą ES valstybę narę balsuoti **ir kandidatuoti** Europos Parlamento ir vietos savivaldos rinkimuose;
- ▶ **pasinaudoti konsuline apsauga** ES nepriklausančioje šalyje;
- ▶ **pradėti arba paremti** Europos piliečių iniciatyvą, kurioje Europos Komisijos prašoma pasiūlyti teisės aktą tau aktualiu klausimu;
- ▶ **teikti peticijas** Europos Parlamentui ir skundus Europos ombudsmenui;
- ▶ viena iš ES oficialiųjų kalbų **kreiptis** į bet kurią ES instituciją **ir ja gauti atsakymą**.

*Šios teisės garantuojamos Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV)

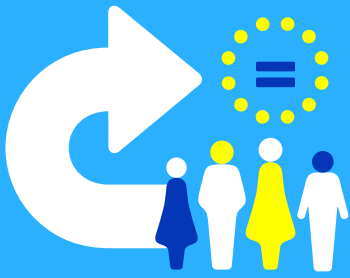
BENDROS VERTYBĖS

Būti ES dalimi reiškia ne tik gyventi vienoje iš jos valstybių narių. Tai reiškia priklausyti bendruomenei, kurioje kiekvienas naudojasi teisėmis, apsauga ir galimybėmis, bei turi atsakomybę. Tuo grindžiamas europietiškas gyvenimo būdas, suvienyti įvairovėje.

Tai reiškia, kad, pavyzdžiui, turi būti gerbiamos tokios pagrindinės teisės kaip minties, sąžinės ir religijos laisvė bei užtikrinamos visiems lygios teisės prieš įstatymą.

Pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją, kiekvienas ES gyventojas turi teisę, kad su juo būtų elgiamasi vienodai, nepaisant jo lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos. Tai keletas pagrindinių vertybių, kuriomis grindžiama ES pilietybė.

Pagarba visiems

Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje išdėstytos vertybės, kuriomis grindžiama ES, taigi ir ES pilietybė:

„Sąjunga yra grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises. Šios vertybės yra bendros valstybėms narėms, gyvenančioms visuomenėje, kurioje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė.“

Labai vertinamos ES vertybės

Neseniai atliktoje apklausoje ES piliečiai nurodė, kurios vertybės jiems yra svarbiausios.

82%

Teisėjų nepriklausomumas

82%

Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą

81%

Minties, saviraiškos ir religijos laisvė

Key personal values

78%

Būti atsakingam už sprendimus dėl savo gyvenimo

77%

Rūpinimasis artimaisiais

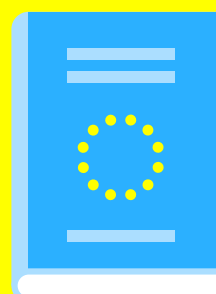
Šaltinis: „Eurobarometras“ Nr. 508, 2021

Pagrindinės teisės

Kitas svarbus dokumentas, kuriuo stiprinama ES pilietybė, yra **Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija**. Joje nustatomos asmens teisės ir laisvės, kurias turi visi ES gyventojai. Šios teisės apima žmogaus orumą, teisę į laisvę ir saugumą, lygybę prieš įstatymą, nediskriminavimą ir teises, susijusias su solidarumu su kitais. Taip pat nustatomos konkrečios ES piliečių teisės.

Chartija užtikrinama, kad įgyvendindamos ES teisę ES ir ES valstybės narės gintų šias teises ir laisves. Kartu su ES sutarties 2 straipsniu ji sudaro vertybių, kuriomis grindžiama ES pilietybė ir kurioms esant ji gali klestėti, pagrindą.

EUROPOS SĄJUNGOS PAGRINDINIŲ TEISIŲ CHARTIJA

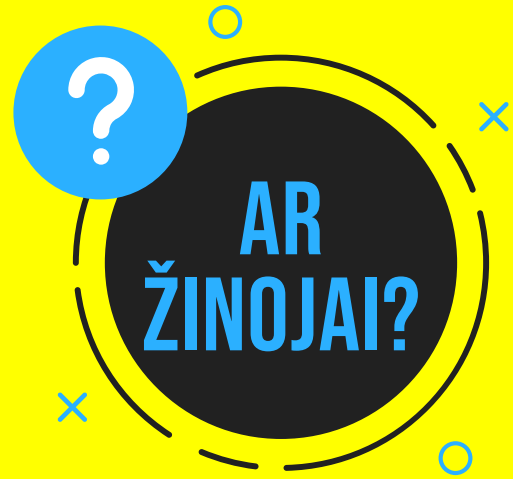

ES pilietybė suteikia teisių, kuriomis gali naudotis kurdamas (-a) savo gyvenimą ir tarnaudamas (-a) bendruomenei. Pavyzdžiui, jei nori, gali laisvai judėti ir gyventi bet kurioje ES valstybėje narėje, negali būti diskriminuojamas (-a) dėl pilietybės, o ES institucijos privalo atsakyti į tavo klausimus. Tu turi teisę balsuoti už savo atstovus Europos Parlamente ir pradėti Europos piliečių iniciatyvą tau svarbiu klausimu. Šias teises turi visi ES piliečiai.

ES PILIETYBĖ: TEISĖS, KURIOMIS GALI NAUDOTIS

„Dabar proga parodyti jaunajai kartai, kad pajėgiame sukurti žemyną, kuriame gali būti savimi, mylėti ką nori, ir siekti kiek nori. Su gamta susitaikiusį žemyną, kuris rodo kelią naujų technologijų srityje. Laisvės ir taikos suvienytą žemyną. Tai proga Europai dar kartą atsiliiepti į istorijos kvietimą.“

Ursula von der Leyen,
Europos Komisijos pirmininkė,
Sjungos padėtis 2023 m.

Kova su visų formų diskriminacija

Kiekvienas žmogus turi teisę į vienodą požiūrį, todėl ES ėmėsi veiksmų kovai su įvairių formų diskriminacija. Visų pirma ES teise užtikrinama apsauga nuo diskriminacijos dėl lyties ir rasinės ar etninės kilmės užimtumo, švietimo, galimybės naudotis paslaugomis, socialinės apsaugos ir socialinių lengvatų srityse. Pagal ES teisę taip pat draudžiama diskriminacija dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ir seksualinės orientacijos užimtumo srityje. Be to, priimtos kelios strategijos, kuriomis siekiama sukurti lygybės sąjungą.

Sužinok daugiau apie tai, kaip ES

KURIA LYGYBĖS SĄJUNGĄ

Apsauga nuo diskriminacijos

Adamas įgijo vidurinį išsilavinimą gimtojoje Lenkijoje. Nuo ankstyvos vaikystės jis svajojo tapti veterinaru ir studijuoti užsienyje. Tačiau pasirinktame universitete, esančiame kitoje ES valstybėje narėje, jis privalo išlaikyti profesinio tinkamumo testą, kad įrodytų savo kvalifikaciją. Šis testas netaikomas šalies, į kurią jis ketina persikelti, piliečiams.

Adamas mano, kad tai nesąžininga ir kad jis diskriminuojamas dėl savo tautybės. Jis kreipiasi į Europos Teisingumo Teismą, kuris nusprendžia, kad profesinio tinkamumo testas iš tiesų yra diskriminacinis. Dėl to taisyklės pakeičiamos. Adamas gali studijuoti užsienyje pasirinktame universitete tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos šalies piliečiai.

Viena iš pagrindinių ES piliečių teisių yra apsauga nuo diskriminacijos dėl pilietybės tais atvejais, kuriems taikoma ES teisė. Tai įtvirtinta Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo ir Pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnyje. Nediskriminavimo principu užtikrinamas sąžiningas požiūris ir lygios galimybės visiems ES piliečiams, neatsižvelgiant į tai, kurioje ES valstybėje narėje jie gyvena.

Tavo teisė judėti ir gyventi kitoje šalyje

José yra ispanų programinės įrangos kūrėjas, gavęs svajonių darbo pasiūlymą Vokietijoje. Jis gali persikelti į Hamburgą be vizos ir leidimo dirbti ar gyventi šalyje. Jam tereikia susirasti gyvenamąją vietą ir iš karto pradėti dirbti. Be to, José ir jo šeimos nariai gali naudotis vietos sveikatos priežiūros sistema, o jo vaikai – lankyti vokiškas mokyklas. Šeima naudojami tomis pačiomis socialinėmis privilegijomis kaip ir Vokietijos piliečiai, tačiau išlaiko Ispanijos pilietybę.

Nuomonės apie laisvą judėjimą

90%

Apie 90 proc. piliečių sutinka, kad ši teisė yra jiems naudinga asmeniškai.

80%

Daugiau kaip 80 proc. piliečių sutinka, kad judėjimo laisvė yra naudinga ekonomikai.

Šaltinis: „Eurobarometras“ Nr. 528, 2023

ES piliečiai turi teisę laisvai gyventi, dirbti, studijuoti ir keliauti ES valstybėse narėse. Tai reiškia, kad tau nereikia vizos, leidimo dirbti ar gyventi šalyje. Tavo šeimos nariai taip pat turi teisę vykti kartu su tavimi arba prisijungti prie tavęs, nesvarbu, kokia jų pilietybė. Jų gali būti paprašyta laikytis tam tikrų sąlygų ar atlikti tam tikrus formalumus.

ES darbuotojai ir savarankiškai dirbantys ES piliečiai, norėdami likti kitoje ES valstybėje narėje ilgiau nei tris mėnesius, gali tai daryti ir jiems netaikomos jokios papildomos sąlygos. Kitų kategorijų ES piliečiai, pavyzdžiui, studentai arba ekonomiškai neaktyvūs piliečiai, turi atitikti tam tikras sąlygas (pavyzdžiui, turėti sveikatos draudimą). Piliečių gali būti paprašyta atlikti administracinius formalumus, pavyzdžiui, užsiregistruoti valdžios institucijose. Daugiau informacijos apie šias sąlygas rasi šiame **vadove** ir **čia**.

TEISĖ LAISVAI JUDĖTI

TEISĖS GYVENTI ŠALYJE

Pagalba užsienyje

Maltos fotožurnalistė Antonia keliauja po ES nepriklausančios šalies atokų regioną, kuriame Malta neturi ambasados ar konsulato. Praradus pasą, jai būtina reikia naujo dokumento, kad galėtų grįžti namo.

Pasinaudodama ES teise į konsulinę apsaugą, Antonia gali apsilankyti Ispanijos konsulate, kur jai išduodamas laikinasis kelionės dokumentas, t. y. jai suteikiama tokia pati pagalba, kokią ji būtų gavusi, jei būtų Ispanijos pilietė. Turėdama laikinąjį kelionės dokumentą, ji gali keliauti namo.

Pagalba ES piliečiams užsienyje

93%

piliečių pritaria, kad ES valstybės narės turėtų glaudžiai bendradarbiauti ir padėti ES piliečiams, kuriems reikia konsulinės apsaugos už ES ribų.

Šaltinis: „Eurobarometras“ Nr. 528, 2023

ES piliečiai, būdami ES nepriklausančioje šalyje, kurioje jų šalis neturi konsulato ar ambasados, arba kai konsulatas ar ambasada negali padėti, turi teisę kreiptis pagalbos į bet kurios ES valstybės narės ambasadą ar konsulatą. Šia ES teise išreiškiamas ES solidarumas, nes ES valstybės narės padeda viena kitos piliečiams, kuriems reikia pagalbos.

Tiesą sakant, ES konsulinė apsauga gali būti taikoma įvairiais atvejais: jei esi suimtas (-a) ar sulaikytas (-a), tapai nusikaltimo auka, patekai į nelaimingą atsitikimą ar sunkiai susirgai, praradai pasą ar jis buvo pavogtas, arba tau reikia pagalbos grįžti namo nelaimės atveju.

KONSULINĖ APSAUGA UŽ ES RIBŲ

**ES LAIKINASIS KELIŅŲ
DOKUMENTAS**

Europos piliečių iniciatyva

Peterio, ES piliečio iš Austrijos, šeima gyvena Belgijoje, Ispanijoje ir Italijoje. Jis nelabai mėgsta važiuoti automobiliu didelius atstumus ir, jei tik gali, stengiasi neskristi lėktuvu. Taigi jis norėtų, kad Europa imtųsi aktyvesnių veiksmų skatindama greitųjų tarpvalstybinių geležinkelio linijų plėtrą ir geriau sujungtų Europos miestus.

Peteris mano, kad norint tai įgyvendinti labai svarbu imtis veiksmų ES lygmeniu. Sužinojęs apie Europos piliečių iniciatyvą, jis nusprendė suburti septynis ES piliečius, gyvenančius septyniose ES valstybėse narėse, ir pateikti savo iniciatyvą, kuria Komisija būtų raginama pasiūlyti teisės aktą dėl tarpvalstybinių kelionių geležinkeliu palengvinimo.

Krupščiai įvertinusi, ar iniciatyva atitinka kriterijus, Komisija ją užregistravo. Tada Peteris galėjo pradėti rinkti parašus savo idėjai paremti.

Europos piliečių iniciatyva suteikia galimybę daryti įtaką ES politikai. Jei ir tau labai rūpi koks nors klausimas ir tai yra sritis, kurioje ES turi įgaliojimus veikti, tu taip pat gali pasiūlyti savo iniciatyvą.

Tau reikės vadovautis išsamiu vadovu ir užtikrinti, kad tavois iniciatyva atitinka tam tikrus kriterijus. Toliau pateiktose nuorodose rasi viską, ką reikia žinoti. Užregistravus iniciatyvą, per 12 mėnesių reikia surinkti ne mažiau kaip milijoną tinkamų parašų (internetu arba popieriuje) ne mažiau kaip septyniose ES valstybėse narėse. Pavykus surinkti visus reikalingus parašus, susitiksi su Komisija, kad aptartum savo tikslus, ir turėsi galimybę savo iniciatyvą pristatyti per Europos Parlamento surengtą viešąjį klausymą. Komisija privalo reaguoti į tavo iniciatyvą ir nurodyti, kokių veiksmų imsis.

Taip pat gali paremti kitų ES piliečių pradėtas iniciatyvas.

64%

ES piliečių žino apie teisę dalyvauti Europos piliečių iniciatyvoje.

Ši dalis svyruoja nuo šiek tiek daugiau nei 80 proc. Austrijoje ir Suomijoje iki mažiau nei 50 proc. Rumunijoje (49 proc.), Kroatijoje (48 proc.), Lietuvoje (46 proc.) ir Švedijoje (39 proc.).

Šaltinis: „Eurobarometras“ Nr. 528, 2023

- ▶▶ Peržiūrėk **paskelbtų piliečių iniciatyvų duomenų bazę** ir paremk iniciatyvas, kurios norėtum, kad būtų įgyvendintos.
- ▶▶ Susipažink su **išsamiu vadovu**, kuriame aprašyta, kaip veikia Europos piliečių iniciatyva.
- ▶▶ Gauk praktinės informacijos ir patarimų, kaip pradėti ir valdyti iniciatyvą, internetiniame **EPI forume**.
- ▶▶ Dalyvauk **organizatoriams skirtame internetiniame mokymo kurse**.

Tavo teisė pateikti peticiją Europos Parlamentui

Ana yra ES pilietė, gyvenanti pramoniniame mieste. Jos rajone tekanti upė yra užteršta dėl netoliese esančio fabriko išmetamų nuodingų atliekų. Šiek tiek pasidomėjusi šiuo klausimu Ana mano, kad pažeidžiamos Europos aplinkosaugos taisyklės.

Susirūpinusi dėl susidariusios padėties, ji pasinaudoja savo teise pateikti peticiją Europos Parlamentui ir atkreipia jo dėmesį į šią problemą. Europos Parlamento peticijų komitetas gauna Anos peticiją, atlieka tyrimą ir gali nuspręsti imtis tolesnių veiksmų.

ES piliečiai ir gyventojai turi teisę Europos Parlamentui pateikti peticiją, kuri gali būti skundas arba prašymas. Parlamento peticijų komitetas apsvaustys tavo peticiją, atsakys į ją ir informuos apie rezultatus.

Pasinaudojant šia teise galima tiesiogiai kreiptis į Europos Parlamentą ir pareikšti savo susirūpinimą arba prašyti imtis veiksmų. Peticija turi būti susijusi su ES veiklos sričiai priklausančiu klausimu, turinčiu tiesioginį poveikį peticijos teikėjui.

Daugiau informacijos rasi čia:

TEISĖ TEIKTI PETICIJĄ

INTERNETINIS
PORTALAS „PETICIJOS“

Kas galėti teikti peticiją?

- ▶▶ Bet kuris ES pilietis
- ▶▶ Bet kuris asmuo, teisėtai gyvenantis ES valstybėje narėje
- ▶▶ Bet kuri bendrovė, organizacija ar asociacija, kurios būstinė yra ES valstybėje narėje

Kaip tai veikia?

- ▶▶ Klausimas turi būti susijęs su kuria nors iš ES politikos sričių.
- ▶▶ Klausimas turi turėti tiesioginį poveikį tau.
- ▶▶ Peticiją galima teikti individualiai arba kaip grupė. Minimalus reikalaujamas parašų skaičius nenumatytas.
- ▶▶ Peticiją galima pateikti internetu arba paštu.

Šaltinis: Peticijos Europos Sąjungoje

Tavo teisė kreiptis į ombudsmeną

Sara paprašė dokumentų apie ES institucijos ir žemės ūkio asociacijos susitikimą. Ji mano, kad ES institucijos netinkamai išnagrinėjo jos prašymą, nes jai nebuvo suteikta galimybė susipažinti su visais prašomais dokumentais. Tokiu atveju Sara taip pat turi teisę pateikti skundą Europos ombudsmenui. Ombudsmeno darbas – nagrinėti skundus dėl netinkamo ES institucijų administravimo.

Europos ombudsmeno tarnyba yra nepriklausoma ir nešališka institucija, kuri prižiūri, kad ES institucijos ir agentūros būtų atskaitingos, ir skatina gerą administravimą. Ji padeda piliečiams, įmonėms ir organizacijoms, kurie mano, kad ES lygmeniu buvo elgiamasi netinkamai.

Jei manai, kad kuri nors ES institucija netinkamai tvarkosi, tu, kaip ES pilietis (-ė), turi teisę pateikti skundą Europos ombudsmenui. Tai gali būti dėl, pavyzdžiui, galimybės susipažinti su ES institucijų turimais dokumentais apribojimo, bet kokių etinių klausimų ar ES lėšų valdymo. Skundą turi pateikti per dvejus metus nuo tos dienos, kai sužinojai apie problemą.

Kas gali kreiptis į ombudsmeną?

ES piliečiai, nevyriausybinės organizacijos, asociacijos, įmonės, universitetai ir žurnalistai, kurių būstinė yra ES valstybėje narėje, į Europos ombudsmeną gali kreiptis:

- ▶ su skundais dėl ES institucijos, įstaigos ar agentūros;
- ▶ dėl netinkamo ES institucijos, įstaigos ar agentūros administravimo;
- ▶ jei jau bandė išspręsti problemą su atitinkama ES institucija;
- ▶ kai problema nėra senesnė nei dvejų metų;
- ▶ kai nevykdomi jokie teisiniai veiksmai.

EUROPOS OMBUDSMENAS

PATEIKTI SKUNDĄ

ES pilietė Dana labai myli gamtą ir yra bitininkė mėgėja. Ji kreipiasi į Komisiją, kad pasidalytų savo nuomone ir pasiteirautų, ką ES daro, kad užtikrintų bičių gerovę.

Dana gauna atsakymą savo gimtąja kalba – tai jos, kaip ES pilietės, teisė.

Tavo teisė gauti atsakymą

ES piliečiai turi teisę rašyti institucijoms bet kuria iš 24 oficialiųjų ES kalbų ir gauti atsakymą ta pačia kalba. Visos institucijos tvarko internetinius registrus, kuriuose galima rasti kontaktinius duomenis ir susipažinti su dokumentais bei informacija, kad visada žinotum apie tai, kas vyksta ES.

Plėtodama politikos kryptis ir teisės aktus, Komisija taip pat reguliariai teiraujasi piliečių nuomonės. Į atsiliepimus atsižvelgiama prieš užbaigiant politikos pasiūlymus ir paskelbiant juos internete.

Daugiau informacijos rasi čia:

SUSISIEK SU ES

VIEŠOS KONSULTACIJOS

ES KALBOS

Prieiga prie informacijos

ES institucijų registrų apžvalga

Čia pateikiami visi ES institucijų registrai, kuriais galima laisvai naudotis:

- ▶ Tarybos dokumentų viešasis registras
- ▶ Europos Parlamento dokumentų registras
- ▶ Europos Centrinio Banko viešasis dokumentų registras
- ▶ Komisijos dokumentų registras
- ▶ Prieiga prie Teisingumo Teismo administracinių dokumentų
- ▶ Europos išorės veikslių tarnybos viešasis registras
- ▶ Prieiga prie Europos Audito Rūmų dokumentų

Demokratinės teisės yra esminė ES piliečio statuso dalis. Tavo balsas per Europos Parlamento rinkimus užtikrina, kad būtum išgirstas (-a) svarstant ir priimant teisės aktus. Net persikėlęs (-usi) į kitą ES valstybę narę gali balsuoti vietos savivaldos ir ES rinkimuose ir kelti savo kandidatūrą.

Piliečiai yra neatsiejama demokratinio proceso dalis ir tarp rinkimų. Pavyzdžiui, tu gali pareikšti savo nuomonę dėl siūlomų teisės aktų arba dalyvauti Europos piliečių iniciatyvose. Gali būti atrinktas (-a) dalyvauti piliečių forumuose. Gali kreiptis į Europos institucijas informacijos arba pareikšti savo nuomonę.

**KURK
SAVO ATEITĮ!**

Tavo demokratinės teisės

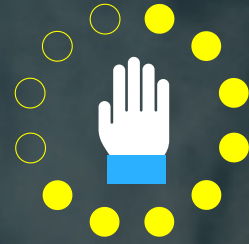
Maria yra Portugalijos pilietė, daugiau nei dešimtmetį gyvenanti Belgijoje. Ji yra politinės partijos narė, aistringai pasisako už kelių eismo saugumą ir nori, kad jos miesto centras būtų labiau pritaikytas pėstiesiems. Artėjant savivaldos rinkimams Maria nusprendžia, kad nori ne tik balsuoti, bet ir dalyvauti rinkimuose. Jos partija iškelia jos kandidatūrą. Ji sužavi daugelį rinkėjų ir tampa išdidžia miesto tarybos nare.

Visi ES piliečiai turi teisę balsuoti ir būti kandidatais Europos Parlamento rinkimuose savo kilmės šalyje. Be to, net ir gyvendami kitoje ES valstybėje narėje, jie gali balsuoti ir kandidatuoti Europos Parlamento rinkimuose toje šalyje tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos šalies piliečiai. Kitoje ES valstybėje narėje gyvenantys ES piliečiai taip pat gali balsuoti ir kandidatuoti tos šalies savivaldos rinkimuose tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos šalies piliečiai.

Eik ir balsuok

66%

Apie 66 proc. piliečių žino, kad jų šalyje gyvenantis ES pilietis turi teisę balsuoti arba kandidatuoti Europos Parlamento rinkimuose.

55%

Kiek daugiau nei pusė žino, kad toks pilietis turi teisę balsuoti ar kandidatuoti vietos savivaldos rinkimuose.

Šaltinis: „Eurobarometras“ Nr. 528, 2023

SUŽINOK DAUGIAU APIE
DALYVAVIMĄ ES POLITINIAME
GYVENIME IR BALSAVIMĄ

Išsakyk savo nuomonę

Demokratinis dalyvavimas – tai ne tik balsavimas ir rinkimai. ES piliečiai turi daug galimybių dalyvauti, išsakyti savo nuomonę ir padėti kurti Europos ateitį.

Pirmiausia galima **pasidalyti savo nuomone** apie Komisijos iniciatyvas ir prisidėti prie sprendimų priėmimo proceso. Komisija yra įsipareigojusi išklausti piliečių ir suinteresuotųjų žalių nuomonės apie ES teisės aktus ir politiką tiek juos rengiant, tiek įgyvendinant.

Europos piliečių iniciatyva – dar vienas būdas piliečiams padėti formuoti politiką. Jei nori, kad ES imtųsi veiksmų tam tikru klausimu, gali suburti septynių ES piliečių grupę ir paraginti Europos Komisiją tuo klausimu pasiūlyti naują ES teisės aktą. Norėdamas (-a) sužinoti daugiau, skaityk šios brošiūros dalį apie Europos piliečių iniciatyvą.

Taip pat galima prisijungti prie interaktyvios Pilietinio aktyvumo platformos, kurioje su kitais europiečiais galima aptarti savo idėjas ir sprendimus dėl būsimos politikos.

Be to, organizuojami **Europos piliečių forumai**, į kuriuos susirenka atsitiktinai atrinkti piliečiai iš visų 27 ES valstybių narių, kad aptartų pagrindinius pasiūlymus ir pateiktų rekomendacijas. Iki šiol aptartos tokios temos kaip virtualieji pasauliai, maisto atliekos ir mobilumas mokymosi tikslais. Surinkus idėjas ir svarstymus, Europos Komisijai pateikiamos rekomendacijos, į kurias turi būti atsižvelgta rengiant politikos iniciatyvas.

Portalas „**Išsakykite savo nuomonę**“ yra vieno langelio principu veikiantis piliečių dalyvavimo politikos formavime portalas. Jis sujungia viešų konsultacijų vartus, Europos piliečių iniciatyvos svetainę ir interaktyvią Pilietinio aktyvumo platformą. Norėdamas (-a) prisidėti, turi užsiregistruoti – tai padaryti labai paprasta.

... ir, žinoma, yra daugybė galimybių dalyvauti nacionaliniu ir vietos lygmenimis, be kita ko, kandidatuojant į postą savivaldybėje.

AR
ŽINOJAI?

Europos piliečių forumai tampa įprasta ES demokratinio gyvenimo dalimi. Jau surengti keli forumai, kuriuose piliečiai galėjo tiesiogiai politikos formuotojams pateikti rekomendacijas įvairiais klausimais.

Kaip sumažinti maisto švaistymą?

Vienas piliečių forumas, kuriame buvo nagrinėjama maisto švaistymo problema, pateikė 23 rekomendacijas dėl veiksmų. Tarp pateiktų rekomendacijų yra priemonės, kuriomis draudžiama naikinti saugaus maisto perteklių, būtinybė nustatyti ES valstybėms narėms teisiškai privalomus tikslus ir geresnis švietimas.

Po to rekomendacijomis buvo pasidalyta ir jos aptartos **ES maisto nuostolių ir švaistymo prevencijos platformoje**. Jomis remiantis plėtojama tolesnė ES politika.

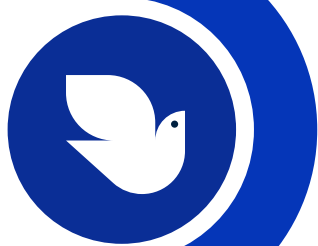

ES PILIETYBĖ: BESIVYSTANTIS PROCESAS

ES pilietybės ištakos siekia pokario laikus, kai iš pelenų kilo nauja suvienytos Europos vizija. Nuo pat Europos projekto pradžios didžiausias dėmesys buvo teikiamas piliečių teisėms ir galimybėms. Šiandien ES pilietybė pripažįstama kaip pagrindinis ES valstybių narių piliečių statusas, o kiekvienas pilietis turi teisę dalyvauti demokratiname ES gyvenime.

1945

Europoje paskelbiama taika.

1957

Pasirašoma Romos sutartis. Šešios narės steigėjos suteikia teisę laisvai judėti visiems darbuotojams, savarankiškai dirbantiems piliečiams ir jų šeimos nariams. Bėgant metams, ši **Europos ekonominė bendrija** plečiasi ir priima naujas šalis.

2009

Įsigalioja **ES pagrindinių teisių chartija**, kuria dar labiau sustiprinamos ES piliečių teisės.

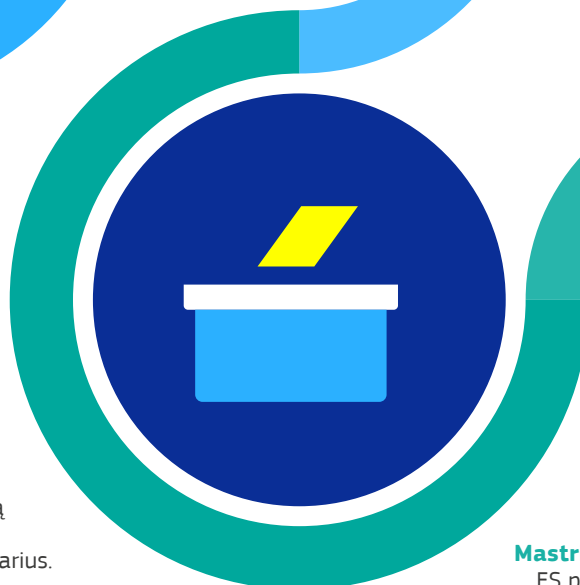
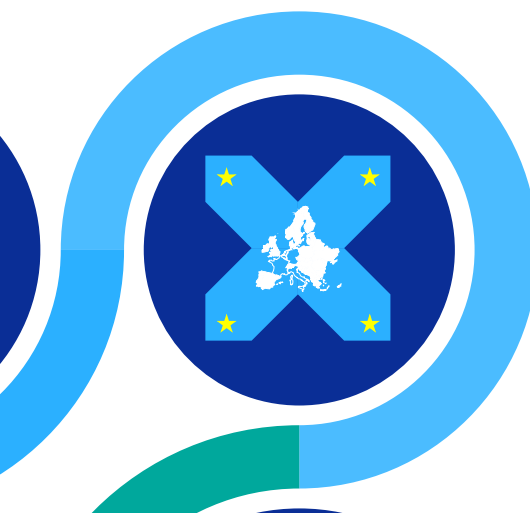

1951

Pirmas svarbus etapas: šešiose Europos šalyse (Belgijoje, Italijoje, Liuksemburge, Nyderlanduose, Prancūzijoje ir Vokietijoje) nustatomas laisvas anglių ir plieno pramonės darbuotojų judėjimas. **Sukuriamas Europos anglių ir plieno bendrija.**

1979

Europos piliečiai pirmą kartą tiesiogiai renka Europos Parlamento narius.

1993

Mastrichto sutartimi sukuriamas ES pilietybė. Dabar piliečiai gali naudotis ne tik pradine teise laisvai judėti ekonominės veiklos tikslais, bet ir konkrečiomis ES piliečių teisėmis.

2020

Konferencijoje dėl Europos ateities, kuri yra didžiausias ES istorijoje dalyvaujamosios demokratijos renginys, piliečiai, be kita ko, prašo daugiau informacijos apie ES pilietybę.

2012

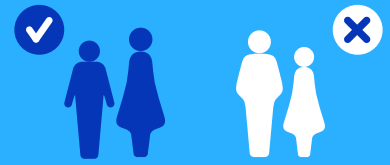
Piliečiams suteikiama dar viena teisė. Pradėjus įgyvendinti **Europos piliečių iniciatyvą**, ES piliečiams suteikiamas stipresnis balsas formuojant politiką.

2023

Švenčiamas ES pilietybės 30-metis.

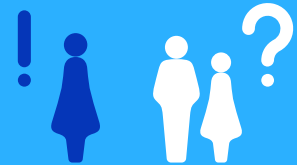

Ar žinai savo teises?

50%

ES piliečių nesijaučia gerai informuoti apie ES piliečių teises.

64%

ES piliečių nesijaučia gerai informuoti apie tai, ką daryti, kai šių teisių nepaisoma.

Šaltinis: „Eurobarometras“ Nr. 528, 2023

Daugiau informacijos apie ES pilietybės istoriją rasi [čia](#).

APSAUGA KIEKVIENĄ DIENĄ

Gyvenimas ES suteikia daug privilegijų, kuriomis gali naudotis ir piliečiai, ir gyventojai. Pavyzdžiui, ES teisės aktais nustatytos darbuotojų teisės ir galimybė naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis kitoje ES valstybėje narėje. Šiomis apsaugos priemonėmis ir politika siekiama užtikrinti, kad piliečiai ir gyventojai galėtų džiaugtis aukštu pragyvenimo lygiu, naudotis būtinausiomis paslaugomis ir kad su jais būtų elgiamasi oriai ir pagarbiai.

Pavyzdžiui, darbuotojai ES yra apsaugoti nuo diskriminacijos darbe ir turi teisę į saugią darbo vietą, tinkamas darbo valandas bei pertraukas.

Jei keliauji į kitą ES valstybę narę, už naudojimąsi mobiliuoju telefonu nereikia mokėti jokių papildomų mokesčių. Už pokalbius, trumpąsias žinutes ir naudojamus duomenis mokama pagal vietinius tarifus, t. y. tiek pat, kiek savo šalyje. Jei skrydis atidedamas arba atšaukiamas, ES pasirūpino, kad pateikti reikalavimą dėl kompensacijos būtų labai paprasta.

Tai tik kelios ES teisės aktais piliečiams garantuojamos teisės ir privilegijos, tačiau jų yra kur kas daugiau.

Be to, ES savo politikoje didžiausią dėmesį teikia piliečių interesams. Siekiant pažangos, vienas iš pagrindinių prioritetų yra Europos žaliasis kursas, kuriuo siekiama, kad Europa taptų pirmuoju neutralaus poveikio klimatui žemynu. ES taip pat ėmėsi veiksmų, kad palengvintų piliečiams ir pramonei tenkančią energijos sąnaudų našta.

Šioje brošiūroje mes gilinamės į dvi konkrečias privilegijas, kurios pateikiamos kaip pavyzdžiai: vartotojų apsauga nuo nesąžiningos rinkodaros ir nesaugių produktų bei teisė internete kontroliuoti savo asmens duomenis.

Sužinok daugiau apie visas savo teises ir privilegijas

KĄ MANO LABUI DARO EUROPA

KUO ES SVARBI TAVO KASDIENIAME GYVENIME?

Vartotojų teisės

Internetu nusipirkęs maisto maišytuvą Danielis nusivylė sužinojęs, kad aparatas neturi keletą reklamose nurodytų funkcijų ir nėra toks galingas, kaip buvo skelbiama. Nepaisant pradinio internetinės parduotuvės pasipriešinimo, Danielis apgynė savo, kaip ES vartotojo, teises ir jam buvo suteikta galimybė rinktis, ar atgauti visus pinigus, ar pakeisti prekę.

ES vartotojai turi teises, kurios apsaugo juos ką nors perkant, nepriklausomai nuo to, kur ES yra pardavėjas. Tu turi teisę gauti aiškia informaciją apie prekes ir paslaugas. Taip pat turi teisę per 14 dienų atšaukti ir grąžinti daugumą internetu įsigytų prekių. Jei tavo pirkinys neatitinka aprašymo arba kokybės standartų, turi teisę reikalauti, kad prekė būtų suremontuota, pakeista arba būtų grąžinti už ją sumokėti pinigai. ES vartotojų apsaugos teisės aktai taikomi tik tada, kai perki iš komercinės veiklos subjekto, todėl internetinės prekyvietės privalo tave įspėti, kai prekę renkiesi iš privataus asmens.

SUŽINOK DAUGIAU APIE TAI, KAIP PASINAUDOTI VARTOTOJO TEISĖMIS

Taip pat gali kreiptis į tinklą **ECC Net**, kuris padės pasinaudoti savo vartotojo teisėmis.

Tavo teisė į duomenų apsaugą

Jana buvo susirūpinusi dėl to, kiek asmens duomenų saugoma jos naudojamoje socialinės žiniasklaidos platformoje. Ji nusprendė imtis veiksmų ir pasinaudoti savo teisėmis, pirmiausia prašydama leisti susipažinti su visais savo asmens duomenimis. Peržiūrėjęs šiuos duomenis paaiškėjo nemažai netikslumų ir pasenusios informacijos apie ją. Jana paprašė įmonės ištaisyti neteisingus duomenis ir visam laikui ištrinti keletą senų pranešimų.

Europos Sąjungoje tu turi teisę kontroliuoti savo asmens duomenis. Tu gali susipažinti su savo duomenimis, ištaisyti juose esančias klaidas, juos ištrinti, apriboti jų naudojimą, perkelti juos į kitą paslaugą, nesutikti, kad jie būtų naudojami, ir atsisakyti automatizuotų sprendimų priėmimo procesų. Šiomis teisėmis, kurios yra Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (BDAR) dalis, tau suteikiama galimybė kontroliuoti savo duomenis ir reikalaujama, kad įmonės atsižvelgtų į tavo pasirinkimus. Tam tikromis aplinkybėmis teisė ištrinti duomenis gali būti netaikoma, pavyzdžiui, archyvavimo, mokslinių tyrimų ir statistikos tikslais, kai duomenys gali būti laikomi atitinkančiais viešąjį interesą.

SUŽINOK, KAIP APSAUGOTI SAVO DUOMENIS IR PASINAUDOTI SAVO TEISĖMIS

KAŲ DARYTI, JEI MANO TEISIŲ NĖRA PAISOMA

Jei manai, kad tavo, kaip ES piliečio (-ės), teisių nebuvo paisoma tavo gimtojoje šalyje arba kitoje ES valstybėje narėje, gali imtis tam tikrų veiksmų.

Pirmiausia turėtum pabandyti išspręsti problemą toje šalyje, kurioje ji iškilo, kreipdamasis (-i) į teismą arba pasinaudodamas (-a) kitais ginčų sprendimo būdais. **Sužinok daugiau apie nacionalines teismų sistemas arba kreipimąsi į teismą.**

Jei nukentėjai dėl diskriminacijos ir ieškai pagalbos, taip pat gali kreiptis į savo šalies **nacionalinę lygybės organizaciją**. ES kovos su diskriminacija teisės aktuose numatyta, kad kiekvienoje valstybėje narėje turi būti (bent) viena tokia lygybės institucija, įgaliota, be kita ko, teikti nepriklausomą pagalbą nuo diskriminacijos nukentėjusiems asmenims.

Jei tai nepadėjo išspręsti problemos, galime imtis veiksmų ES lygmeniu. Tu gali:

- ▶ pateikti skundą **Europos Komisijai**, jei manai, kad ES teisei prieštaraujanti nacionalinė priemonė ar praktika pažeidė tavo, kaip ES piliečio (-ės), teises. Komisijos skundo forma yra paprasta ir ją lengva užpildyti. Ją rasi **čia**;
- ▶ pateikti skundą **Europos ombudsmenui** dėl netinkamo ES institucijų, įstaigų ir agentūrų administravimo (daugiau informacijos pateikiama brošiūros 13 psl.);
- ▶ pateikti peticiją **Europos Parlamentui**;
- ▶ apie su ES susijusius sukčiavimo atvejus **pranešti Europos kovos su sukčiavimu tarnybai (OLAF)**.

Pagalba sprendžiant problemas

Susisiek su viena iš toliau nurodytų organizacijų.

Portale „Your Europe“ pateikiamos nuorodos į svarbiausias ES ir nacionalines svetaines.

„Europe Direct“ kontaktų centras atsako į visus tau rūpimus klausimus apie ES telefonu arba e. paštu visomis 24 oficialiosiomis kalbomis. Susisiek nemokamu telefono numeriu 00 800 6 7 8 9 10 11 arba **internetu**.

Jei tavo teisės pažeidžiamos kitoje ES valstybėje narėje, pateik savo problemą **SOLVIT**.

Kaip ES remia tavo teises

Tai tik keletas pagrindinių teisės aktų, kuriais grindžiamos ES piliečių teisės.

Teisė laisvai judėti, gyventi ir dirbti ES

- ▶ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) ([21 straipsnio 1 dalis](#))
- ▶ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija ([45 straipsnis](#))
- ▶ [Direktyva 2004/38/EB](#) dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje

Konsulinė apsauga

- ▶ Europos Sąjungos sutartis ([35 straipsnis](#))
- ▶ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) ([20 straipsnio 2 dalies c punktas](#), [23 straipsnis](#))
- ▶ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija ([46 straipsnis](#))
- ▶ [Direktyva \(ES\) 2015/637](#) dėl koordinavimo ir bendradarbiavimo priemonių, skirtų neatstovaujama Sąjungos piliečių konsulinei apsaugai trečiojoje šalyje palengvinti
- ▶ [Direktyva \(ES\) 2019/997](#), kuria nustatomas ES laikinasis kelionės dokumentas

Teisė pateikti peticiją institucijoms ir kreiptis į Europos ombudsmeną

- ▶ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) ([20 straipsnio 2 dalies d punktas](#), [227 straipsnis](#))
- ▶ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija ([43 ir 44 straipsniai](#))
- ▶ [Reglamentas \(ES, Euratomas\) 2021/1163](#), kuriuo nustatomos ombudsmeno pareigų atlikimą reglamentuojančios nuostatos ir bendrosios sąlygos

Nediskriminavimas

- ▶ Europos Sąjungos sutartis ([2 straipsnis](#))
- ▶ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) ([18 straipsnis](#))
- ▶ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija ([21 straipsnis](#))

ES piliečių iniciatyva

- ▶ Europos Sąjungos sutartis ([11 straipsnio 4 dalis](#))
- ▶ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) ([24 straipsnio 1 dalis](#))
- ▶ [Reglamentas \(ES\) 2019/788](#) dėl ES piliečių iniciatyvos

Tavo teisė gauti atsakymą

- ▶ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) ([15 straipsnio 1 dalis](#), [24 straipsnis](#))
- ▶ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija ([41 straipsnio 4 dalis](#), [42 straipsnis](#))
- ▶ [Reglamentas \(EB\) Nr. 1049/2001](#) dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais

Teisė balsuoti ir kandidatuoti rinkimuose

- ▶ Europos Sąjungos sutartis ([10 straipsnio 3 dalis](#))
- ▶ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) ([20 straipsnio 2 dalies b punktas](#), [22 straipsnis](#))
- ▶ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija ([39 ir 40 straipsniai](#))
- ▶ [Direktyva 93/109/EB](#), dar vadinama Rinkimų teisių direktyva
- ▶ [Direktyva 94/80/EB](#) dėl balsavimo teisės ir teisės būti kandidatais per vietos savivaldos rinkimus

Nuotraukų kreditai:

Europos Komisija
Istockphoto
Shutterstock

AUTORIŲ TEISIŲ APSAUGA

Šiame dokumente pateikiama nuomonė negali būti laikoma oficialia Europos Komisijos pozicija.

PDF ISBN 978-92-68-10189-6 doi: 10.2838/114990 DS-05-23-487-LT-N

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2024

© Europos Sąjunga, 2024

Komisijos pakartotinio dokumentų naudojimo politika įgyvendinama 2011 m. gruodžio 12 d. Komisijos sprendimu 2011/833/ES dėl pakartotinio Komisijos dokumentų naudojimo (OL L 330, 2011 12 14, p. 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>). Jeigu nenurodyta kitaip, šį dokumentą leidžiama pakartotinai naudoti pagal „Creative Commons Attribution 4.0 International“ (CC BY 4.0) licenciją (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Tai reiškia, kad pakartotinis naudojimas leidžiamas, jeigu tinkamai nurodoma autorystė ir visi pakeitimai.

Norint naudoti ar atgaminti elementus, kurių autorių teisės nepriklauso Europos Sąjungai, gali reikėti gauti tiesioginį atitinkamų teisių turėtojų leidimą.

Ar žinotai, kad ES pilietybė suteikia teisių ir privilegijų, papildančių tas, kurias turi kaip ES valstybės narės pilietis (-ė)? Be to, ES pilietybė tau suteikia balsą kuriant Europos ateitį. Čia rasi viską, ką reikia žinoti apie turimas teises, kaip jomis pasinaudoti ir kokia tau iš to nauda.

